



Sygn. akt III UK 337/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska (sprawozdawca)

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania M. C.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W.
o umorzenie należności z tytułu składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 6 listopada 2019 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 6 kwietnia 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 6 kwietnia 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację M.C. od wyroku Sądu Okręgowego w Ś. z dnia 24 października 2017 r. oddalającego jego odwołanie od decyzji z dnia 10 maja 2017 r. w przedmiocie odmowy umorzenia należności na ubezpieczenia społeczne z okresu od dnia 1

stycznia 1999 r. do dnia 28 lutego 2009 r. wynoszących kwoty 40.762,51 zł z tytułu składek, 47.832,00 zł odsetek i 719,50 zł opłaty dodatkowej; na ubezpieczenia zdrowotne kwoty 7.169,06 zł z tytułu składek, 9.604,00 zł odsetek i 180,00 zł opłaty dodatkowej oraz na Fundusz Pracy kwoty 3.126,69 zł z tytułu składek, 3.697,00 zł odsetek i 55,50 zł opłaty dodatkowej. Przyczyną nieuwzględnienia wniosków apelacji było stwierdzenie, że ubezpieczony nie dopełnił warunków umorzenia, gdyż w ciągu 12 miesięcy od uprawomocnienia się decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w W. z dnia 23 lipca 2015 r., tj. do dnia 30 grudnia 2015 r., nie uiścił należności niepodlegających umorzeniu. Sąd Apelacyjny uznał za bezskuteczne w świetle art. 365 § 1 k.p.c. zarzuty co do niezupełności decyzji o ustaleniu warunków umorzenia ze względu na niepodanie kwot do zwrotu, powołując się na pouczenie (pismo z dnia 29 maja 2015 r.) o możliwości ustalenia tego w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, podnosząc, że były one już przedmiotem w postępowaniu z odwołania od decyzji z dnia 23 lipca 2015 r. prawomocnie zakończonym wyrokiem Sądu Okręgowego w Ś. z dnia 8 grudnia 2015 r.

Skarga kasacyjna ubezpieczonego została oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 1 ust. 8 ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz.U. poz. 1551; dalej jako „ustawa o umorzeniu należności”) wskutek przyjęcia, że organ ubezpieczeń społecznych nie był zobowiązany do wskazania w decyzjach określających warunki umorzenia kwot należności niepodlegających umorzeniu. Skarżący akcentował niemożność przystąpienia do realizacji spłaty bez świadomości co do wysokości długu. Zarzucił także naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 365 k.p.c. i art. 366 k.p.c., przez uznanie, że apelacja ubezpieczonego w istocie sprowadzała się do przeniesienia argumentów podnoszonych już we wcześniejszych postępowaniach, a tym samym okoliczności te nie mogły być ponownie przedmiotem rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie.

Skarżący wniósł o uchylenie w całości wyroku Sądu Apelacyjnego, Sądu Okręgowego w Ś. z dnia 24 października 2017 r. oraz decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 10 maja 2017 r. i przekazanie sprawy do

ponownego rozpoznania organowi rentowemu. Powołując się na *ratio* art. 1 ust. 8 ustawy o umorzeniu należności, wywodził bezskuteczność decyzji ostatecznej o odmowie umorzenia nieopłaconych należności z powodu nieusuniętej wady decyzji warunkowej, wynikającej z niewskazania przez organ rentowy wysokości niepodlegających umorzeniu należności oraz podnosił, że skuteczne obwarowanie czegoś warunkiem wymaga określenia warunku na tyle konkretnie, aby spełnienie go było możliwe.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na podstawie art. 1 ust. 1 ustawy o umorzeniu należności, na wniosek osoby podlegającej w okresie od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 28 lutego 2009 r. obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności w rozumieniu art. 8 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585, ze zm.), która przed dniem 1 września 2012 r. zakończyła prowadzenie pozarolniczej działalności i nie prowadzi jej w dniu wydania decyzji, o której mowa w ust. 8, umarza się nieopłacone składki na te ubezpieczenia za okres od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 28 lutego 2009 r. oraz należne od nich odsetki za zwłokę, opłaty prolongacyjne, koszty upomnienia, opłaty dodatkowe, a także koszty egzekucyjne naliczone przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego.

Postępowanie w sprawie umorzenia należności przebiega w dwu etapach. W pierwszej fazie organ ubezpieczeń społecznych wydaje decyzję w sprawie określenia warunków umorzenia należności podlegających umorzeniu (art. 1 ust. 8 ustawy), a w fazie końcowej – w zależności od spełnienia ustalonych warunków umorzenia – decyzję o umorzeniu lub o odmowie umorzenia należności (art. 1 ust. 13 ustawy). Każda z tych decyzji podlega osobnemu zaskarżeniu odwołaniem wszczynającym spór na innych zarzutach i dotyczącym innego przedmiotu. Kwestie związane ze sposobem ustalenia warunków umorzenia, także zarzuty nieprawidłowości decyzji o warunkach umorzenia, a w szczególności jej braki w zakresie wskazania kwot podlegających uiszczeniu, rozstrzygane są tylko na

skutek odwołania od decyzji w tym przedmiocie. Na skutek późniejszego odwołania od decyzji wydanej na podstawie art. 1 ust. 13 ustawy przedmiotem sporu może być tylko zasadność odmowy umorzenia nieopłaconych należności. Ustalenie warunków umorzenia nie podlega już badaniu w sprawie z odwołania od decyzji odmawiającej umorzenia należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2019 r., III UK 1/18, niepublikowane). W związku z tym podnoszony w skardze kasacyjnej zarzut nieokreślenia kwoty należności niepodlegających umorzeniu w decyzji warunkowej został objęty podstawą odwołania od decyzji z dnia 23 lipca 2015 r. i osądzony prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Ś. z dnia 8 grudnia 2015 r.

Uprawomocnienie się decyzji z dnia 23 lipca 2015 r. w wyniku rozstrzygnięcia sądowego powoduje rozpoczęcie biegu terminu spłaty niepodlegających umorzeniu należności (art. 1 ust. 11 ustawy o umorzeniu należności) i ustanie możliwości kwestionowania zawartego w niej rozstrzygnięcia w obecnym postępowaniu, którego ramy wyznacza decyzja z dnia 10 maja 2017 r. Istotę sporu określa teraz treść tej decyzji dotycząca wypełnienia warunków umorzenia zaległości przez ustalenie nieposiadania przez skarżącego w dniu jej wydania niezapłaconych należności z tytułu niepodlegających umorzeniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz na Fundusz Emerytur Pomostowych oraz należnych od tych składek dodatkowych należności wymienionych w art. 1 ust. 10 ustawy.

Sąd Apelacyjny uchylił się od dokonania ustaleń w zakresie tak ukształtowanej istoty sporu, a bez nich nie mógł stwierdzić, czy skarżący rzeczywiście dopełnił czy nie dopełnił warunków umorzenia. Nie ustalił rozmiaru ani nawet istnienia kwot, których uiszczenie uwalniałoby skarżącego od długu z lat 1999-2009, przy czym nie mógł potraktować tej kwestii jako rozstrzygniętej między tymi samymi stronami w prawomocnym wyroku Sądu Okręgowego w Ś. z dnia 8 grudnia 2015 r., którym oddalono odwołanie ubezpieczonego od decyzji z dnia 23 lipca 2015 r. Sąd Apelacyjny pominął, że ani w sporze rozstrzygniętym tym wcześniejszym wyrokiem, ani w obecnym postępowaniu nie zostały wskazane kwoty, których uiszczenia wymagało umorzenie zaległości. Ustalenie w tym

przedmiocie jest podstawą obecnego sporu, nie obejmowała go więc moc wiążąca prawomocnego orzeczenia wyrokiem Sądu Okręgowego w Ś. z dnia 8 grudnia 2015 r. (por. art. 365 § 1 k.p.c. i wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 8 marca 2010 r., II PK 249/09, OSNP 2011 nr 17-18, poz. 225; z dnia 20 maja 2004 r., II UK 403/03, OSNP 2005 nr 3, poz. 44; z dnia 8 lipca 2005 r., I UK 11/2005, OSNP 2006 nr 5-6, poz. 98 oraz z dnia 6 marca 2008 r., II UK 144/07; z dnia 23 czerwca 2009 r., II PK 302/08; z dnia 4 marca 2008 r., IV CSK 441/07 i z dnia 11 lutego 2011 r., I CSK 249/10, niepublikowane).

Powoduje to stwierdzenie trafności zarzutu niewywiązania się Sądu Apelacyjnego z prawidłowej subsumcji przepisów ustawy o umorzeniu należności do stanu faktycznego ustalonego w sprawie.

Uwzględniając to, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).